Ann. X. | Romae, Kal. Februariis MDCCCCVII. | Num. II.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

SEMEL IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 4,80; ubique extra Italiam Lib. 6,25; Doll. 1,25; Sch. 5; M. 5; Rubl. 3; Coron. 6,25.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in commentarii operculo Lib. 0.10 pro *unoquoque centimetro quadrato.*

Cuncta mittantur ad Aristidem Leonori *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA

Apud Gebethner et Wolf — VARSAVIAE POLONORUM, Rakowskie Przedmiescie, 15.

Apud "Kronika Rodzinna" — VARSAVIAE POLONORUM, Krakowskie Przedmiescie, 6.

IN ANGLIA

Apud Burns and Oates — LONDON W., 28, Orchard Street.

IN GERMANIA

Apud Fridericum Pustet, S. Sed. Ap. et S. Rit. Congr. Typ. — RATISBONAE in BAVARIA.

IN CANADA

Apud Librairie Granger Frères — MONTREAL, 1699, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA *PACIS*, PH. CUGGIANI

35, Via della Pace

MDCCCCVII

PROSPECTUS SUBNOTATIONIS

Comm. VOX URBIS in an. MDCCCCVII.

Pretium annuae subnotationis est in Italia Libell. 4,80; ubique extra Italiam Libell. 6,25; Doll. 1,25; Sch. 5; March. 5; Rubl. 3; Coron. 6,25 *recto tramite* mittendum ad

ARISTIDEM LEONORI EQUITEM

COMMENTARII " VOX URBIS „ POSSESSOREM ET ADMINISTRATOREM

ROMAM, via Alessandrina, 87.

PRAEMIA SOCIIS CONSTITUTA:

Ex subnotatoribus quisque KALENDARIO a *Voce Urbis* expresse edito fruetur.

Qui socios novos comparaverit duos pretiumque eorum subnotationis miserit, subnotationem gratis omnino sibi habebit.

Qui triginta socios novos comparaverit ante Iulium mensem – bibliopolis exceptis – dimidiatum pretium itineris habebit a quovis Europae loco ubi vivat Romam usque, atque inde in domum suam, secunda, prouti vocant, ferriveharum classi usus.

Qui sexaginta socios novos comparaverit uti supra, eodem itinere gratis omnino fruetur.

Kalendis Ianuariis MDCCCCVII "cumulativa„ subnotatio instituta est inter comm. *Vox Urbis* et Romanum diarium *Corriere d'Italia.*

Ven. in Italia lib. 18; apud exteras gentes lib. 34,50.

Ann. X. ROMAE, Kal. Februariis MDCCCCVII. Num. II.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS: In Italia: Lib. 4,80 — Ubique extra Italiam: Lib. 6,25, Doll. 1,25, Sch. 5, M. 5, Rubl. 3, Coron. 6,25 | SEMEL IN MENSE PRODIT | POSSESSOR ET ADMINISTRATOR. ARISTIDES LEONORI, eques. ROMAE - Via Alessandrina, 87.

ANNUS MDCCCCVI.

Europaearum gentium concordia uni tantum discrimini anno, quem nuper confecimus, obnoxia fuit, Mauritanis seditionibus comparatum. Quae enim post cladem illam celeberrimam trigesimo sexto abhinc anno a Gallis per Lotharingiae fines acceptam eos inter et victores Germanos aemulatio aestuavit, in Algecirano illo coetu, de Mauritanis negotiis componendis inito, ita succensa est, ut propemodum qui pacis causa eo legati convenerant in indictionem belli discessuri viderentur. Verumtamen aliarum gentium legati, Anglique maxime et Itali, tanto pacis studio tantaque prudentia sese gesserunt, ut renascentes in dies simultates aequo Marte sedaverint, composuerint et in concordiam perduxerint. Cautum est itaque ut apud Mauritanum regem legatorum collegium esset, qui ex omni gente congregarentur, quique negotiorum publicorum cursum sedulo advigilarent. Mox autem constitutum ut cohortes vigilum Mauritanorum instruerentur quae et cives eorumque res a latronum adsiduis incursionibus defenderent, utque eis tribuni proponerentur, quibus Helvetius legatus praeesset. Postremo Gallis simul Iberisque armis, si quid accideret quod prompta ultione egeret, demandata ultio est. Quamobrem novissimis hisce diebus dum diuturna illa, licet parum cruenta, in Raisulium pugna habetur, Gallorum Iberorumque classes ad Tangerianum litus accessisse vidimus, milite instructas, ballistariis munitas, qui, nacti forte occasionem, in Mauritanas oras iniuriarum ultores pacisque instauratores descendent.

❀

Pacificis auspiciis initus annus MDCCCCVI per reliquum quoque cursum servare inviolatam valuit pacem. Quae immo regalibus quoque colloquiis longe lateque firmata est, tum Eduardi regis cum Guilelmo Caesare atque cum Gallorum praeside, tum Danorum regis Berolinum visitantis, tum Georgii, Graecorum regis Romam lustrantis atque Vindobonam. Quibus ex colloquiis compertum est satis, tum commerciales aemulationes Germanos inter et Anglos, tum odia in Danubianis gentibus passim renovata fausto pacis triumpho et sedata esse utique et in amicitiam composita.

❀

Gravissima vero, prae omnibus aliis eventibus, Gallica in Christi Ecclesiam ira impietasque saevierunt. Lata enim lege ne liceret templis uti aut domibus ecclesiasticis nisi laicorum sodalitati, libere quidem ineundae, quae horum usum sibi expeterent, nulla Romana Sedis vel Episcoporum habita delegatione, impium sane indignumque facinus a Christifidelibus iniri Pius PP. X vetuit, quo nimirum divini cultus arbitrium penes reipublicae magistratus transferretur. Interdum lustrata templa sunt militari manu passim, ut bonorum regesta, quae iis propria essent, describerentur, quod non sine civili pugna fieri saepe contigit. Postremo Idibus Decembris properantibus, indicta a lege dies illuxit, qua templa sodalitatibus illis tradenda essent. Attamen, quum, iubente Petro, nullibi fere inita ea fuerint, imperatum est statim ne sine pecuniaria mulcta liceret parochis divina officia, magistratu inaudito, celebrare. Coeptum est itaque parochos ac rectores in vincula detrudere; in eum vero qui Pontificii legati a secretis fuerat, iure gentium spreto, publica vi iniuria lata est: is manu militari pulsus, archiviique eius scripta multa direpta et iudicibus tradita. Modo alia quoque a Briand, iustitiae cultuumque administro, rogatio conflata est et vana pacis componendae sub specie, re tamen quae impia ita evaderet, ut inutilis immo et detrimenti plena Romae atque proinde negligenda appareret. Atque hisce finibus, dum scribimus, pugna versatur.

❀

In Belgis finitimis Congianae coloniae fata agitantur, quam plurimi iam praedicant Leopoldi ipsi regno iri brevi adscriptum. — In Danis Christiani regis obitus contigit, viri non tam senectute quam omni sapientia et virtute praeclari. — In Norvegiis seiuncta a gemina gente, quacum hactenus uno sub rege vixerant, gens, ex Danorum regia familia regem elegit sibi Haakon, cuius auguralis dies solemnissime est celebratus. — Ecquid vero in Russis, nisi ut a quatuor iam annis assuevit, perpetuae turbae, seditiones, civiles clades, et crimina horrenda ubique? Has per miserias volvuntur dies atque veteribus comitiis nova sufficienda iam curantur per legatorum electionem, quae proxime, ad Februarium mensem, indictae sunt.

Ab ipsis facinoribus haud diversa aemulatus est sicarius ille, qui, nuptiali ipsa die, ignitum missilem globum in Alfonsi regis eiusque tunc nuptae uxoris Victoriae ex Anglorum gente, currum Madriti coniecit, quod immane gestum animus horret adhuc. Nec recolere heic est quot inde fuerint milites interfecti quotve vulnerati discesserint cives; res, plena sanguinis, omnium in memoria versatur.

❀

Praecipui confecti nuper anni eventus hi erant recensendi. Reliqua, quae negleximus, ordinariam historiae viam minime excedunt. Huiusmodi sunt administrorum collegia et apud Italos et apud Gallos, Iberos, Serbos, Graecos et Austros saepe mutata. Heic Sonnino abeunti Giolittius; illic Rouvierio, Sarrienus, Sarrieno Clemenceau suffectus; Moret, Lopez Dominguez, Vega de Arminio alter alteri in supremo regimine Hispaniae successerunt, et ita porro. Tot inter consuetas vices duo tamen memoranda: in Gallia summum reipublicae magistratum, cedente locum Loubetio, Fallierio esse concreditum; Creta in insula discedenti inde Georgio, graecorum regis filio, Zaimium, virum prudentissimum, esse suffectum, idque magna cum spe proximi cum Graeco regno connubii; quod iamdiu insulani cives concupierunt. Quod eventurum quam cito Itali nos cives ex animo auspicamur ad novum nunc annum, qui pacificis late omnibus ubique gentium initum conspicimus.

GALLICUM DISCRIMEN

Novissimae Pontificis litterae ad Galliae episcopos.

Datae nuper a Pontifice Gallico sermone ad Galliae episcopos litterae eae fuere, quae de persequutionibus atque publicis odiis gravioribus in dies contra se a reipublicae magistratibus agerent eorumque iniustitiam evincerent. Quamquam et episcoporum et civium concordia facile ostendunt unum idemque mentes animosque Gallorum christiadum cum Patre amantissimo conspirare. Hanc quidem bonorum hominum unionem summopere laudat imprimis Pontifex, atque fortitudinem animorum, quibus

aptusque ad communionem inter omnium populorum viros doctos comparandam, dignissimus ideo qui ad omnium disciplinarum scientiam tamquam vinculum gentium populorumque universorum adhiberetur. Si igitur ita res est, omnesque inter se viri docti congruunt, latinam linguam ad nova tempora, ad novas necessitates significandas, ad negotia quaeque gerenda apte convenire, oportet omni industria discipulis suadere ut illi studeant, colant, perament.

At priusquam huic orationi, quae longius quam mihi proposuissem progressa est, finem imponam, adnotatiunculam hanc placet addere, simul quod minime videar praeter modum a proposito declinasse, quum meae disputationis caput et quasi mensura docendi ratio fuerit.

Latini sermonis institutio, qualis nostra aetate est, nimis est arida et quasi solivaga: ex quo illud consequitur ut fere omnibus discipulis sit odio. Flexiones nominum, verborum coniugationes, syntaxeos praecepta, scriptorum ipsa lectio, quidquid uno verbo ad latinae linguae notionem attinet, nescio quid redolent, quod mentes discentium torquet fatigatque, potius quam recreat. In hoc studio, mea sententia, alia pergendum est via, intellectus habenda est ratio aeque ac cordis, si quid volumus ut in litteris discipuli proficiant, ita oportet efficere – ut paucis absolvam – ut iuvenes, quum formam et quasi structuram sermonis perceperint, perstudiosi fiant.

Proximis diebus, in ephemeride romana *Il Giornale d'Italia*, (d. sc. XI mens. Oct. MDCCCCVI) clarissimus vir Guilelmus Ferrerius, Corradinii insigni scripto respondens, quod est *de Schola et vita*, in doctrinae secundi ordinis ratione immutanda instabat addebatque necesse esse « criticae historicam et aestheticam rationem sufficere ». Prudentia verba! Optabile est igitur ut praeceptores iuvenes gradatim assuefaciant sese penitus in antiquitatis occulta insinuare, sese in illos doctrinae fontes tamquam in speculum inspicere et reperire, aetatis tamen, qua vivatur, habita ratione.

Olim, in Italicis scholis, quum maxime latinus sermo vigebat, mos erat sociare latinorum scriptorum lectioni elegantiarum studium, phraseologiam, onomasticon romanum et alia huiuscemodi, quae melius propiusque latinitatis faciem redderent, quaeque discentium animos delectarent. Ex hac latinitatis palaestra prodierunt italicarum litterarum praeclara lumina.

Nolo quidem (suspicionem prohibete, lectores) ut haec omnia quasi « studia auxiliaria » reviviscant ac suam pristinam dignitatem consequantur; sed, si quid illis concedatur, hodiernorum studiorum finibus intra modum conclusis, ecquis dubitare possit quin brevi voluptatem una cum utilitate percepturi sint discipuli? Ecquis infitias ire possit latinum sermonem discipulos brevi amaturos et intellecturos esse?

Id ipse ego quodammodo tentavi et contentus sum, si quid auctoritatis in mea affirmatione insit.

Scrib. Cavae.

M. GALDI.

HORAE SUBSECIVAE

I.

TAURINENSES LITTERAE.

Dulcissime rerum!

Placet si tibi Vox *ero taurinensium,*
Eorum potius pollent nunc litteris
Et mansuetis qui clarescunt artibus.
Pol armis olim potens nostra civitas,
Et omnis semper saeculis praeteritis,
Sub allobrogibus bellorum ducibus,
Et omnem nuper peragravit patriam,
Quae ex albis alpibus tendit ad Siciliam,
Musis videbatur adversa protinus.
Sui vix cives protulerunt animum
Ad artes pacis, evasere principes.
Et ille primus auctor qui Melpomenis
Ipsis cum Graecis decertavit impotens,
Suis est Italis carus Alferius!
Eum post, brevi tempore interposito,
Astitit Sylvius, suorum coluit
Qui civium mores, res egit Italas
Minor ingenio, corde nec inferior.
Leo Marencus post cothurno nititur...
Sed omnes supra volitat Bersetius
Suis comoediis vulgari eloquio
Mores pingendo primus popularium.
Quis inter omnes Europae populus
Traveti *ignorat nobiles miserias?*
Hos inter viri clari quot ingenio,
Vates, oratores graves et historici
Et qui Milesias scripserunt fabulas!
Ac nostris demum propius temporibus
Musis inclaruit, ludisque scenicis
Ioseph Giacosa, nuper qui fato decidens
Suorum civium planctum demeruit.
Huius quisnam felix presserit qui locum?
Deus faxit, diligit qui nos optime,
Ei committam nostras res libentius,
Nos ipse salvet, moderet vel in litteris
Ut cuncti corde serviamus candido.
At aetas praesens dulcis quae nunc labitur,
Favens est litteris, infelix potius?
Hoc est quod, placet, dixero, si in posterum!

SUBALPINUS.

II.

MEA PUELLA RIDENS.

Vidistine rosis ut laetus rideat hortus,
Quem lambit pellucida lympha?
Aut zephyrus placidas cum dimovet aequoris
[undas,
Leni ut crispat caerula flatu?
Ut vigis rutilans aurora vehatur in aethra,
Evictis fulgore tenebris?
Haec facies est, haec ridentis imago puellae,
Quam peperit pulcherrima matrum.
Aëriamque polo ut nebulam sol dispulit ortu,
Ponto ut equos eduxit anhelos,
Haud aliter roseis subridens ipsa labellis
Et vultus animosque serenat.

ALAFRIDUS BRUNO.

EX AMERICIS

De urbe Chicagine.

OMNIUM urbium, quae tam magnitudine quam opibus ubique terrarum vigent, Chicaginem rerum abundantia et operibus censeo esse florentissimam. Origo urbis atque eius opera aeque singularis. Inter omnes enim constat, has vastas regiones, quae nullis ferme finibus saeptae tenentur, ab Indis, qui dicuntur, primis esse habitatas, deinde, ubi primum esse Americas percrebuit, ab Europaeis, qui auri desiderio ardentes, patria et suis relictis, huc quasi flumen turbidum influxerunt, vel foedere icto vel armis esse occupatas. Id tamen, quod hoc urbis loco, in quo palude exusto centum ante annos Indorum tabernacula posita sunt, immensa aedificiorum moles in caelum minatur, negotia interiore quasi motu tument, ingenia omnibus artibus et disciplinis finguntur, quam pro hominum viribus et robore maius habetur atque mirabilius.

Urbis situs, quo non alter opportunior locus, in agris « Illinois » iuxta lacum « Michigan » iam a priscis indigenis interdiu cultus et habitatus est. Urbs autem est tripartita; una pars, quae ad septem triones vergit, septemtrionalis vocatur, altera rivo, cui nomen « Chicago » interiacente, ad meridiem versus, australis dicitur, tertia denique, quae longius ad occasum spectat, passim occidentalis appellatur.

Civis quum omnia ferme negotia, quae quam ut cogitari possint maiora sunt, non in diversis vicis, sed in urbis paene visceribus quotidie obeant, mediam urbis partem, altissimis exstructis aedificiis, praecipuam rerum venalium sedem fecerunt. Quo paulo post primam diei lucem ad obeunda negotia ingens hominum multitudo, ex variis quasi fontibus quum emanarunt, tamquam inflati amnes non tam influunt, quam immani impetu inferuntur, unde ad vesperam, negotio confecto, eadem, qua venerunt, festinatione se domos corripiunt. Plures itaque ad hanc urbis medullam patent aditus; vehiculis enim, quae innumerabilia vel electride vel vapore aguntur, sanguis, si ita dicam, per viarum venas in totum urbis corpus diffunditur; ad hoc, ut cursus prorsus expeditus sit, pontes ferrei, qui viam elevatam, ut aiunt, efficiunt, quasi alae patulae tres in urbis partes sunt diffusi. Viae latae quidem, sed ob aedificiorum altitudinem angustae, tanta hominum turba saepe sunt refertae, ut undis aestuantibus similis surgere et recedere videantur. In compitis autem et triviis, ne quis viam transiens sarracis neve ullo impedimento contundatur neve perstringatur, vigiles provident custodes. Transeuntium vero aures plaustrorum strepitu et hominum conviciis atque clamore adeo percelluntur, ut praeter confusum tumultuantium fremitum vix quidquam clarae vocis accipere queant.

In aedificiis, quae altissima prope a nubibus absunt, vel ostentandi vel empturos conciliandi gratia omnium rerum thesauri palam sunt collocati. Namque neque vestes solae, neque calcei, sed, si animalia exceperis, ab ovo,

clerus omnis ac populus unanimi nisu impias leges in re conditas ita reiecerunt, ut ne unus quidem fuerit, qui ei obtemperaret. Hic enim consensus, ut Pontifex monet, praecipuus hodie fructus est futurae victoriae, quam et Gallis et omnibus fidelibus suis post infelices pugnas tute Christus spopondit. Libere deinde rebellium magistratuum consilia detegit, Catholici nimirum nominis penitus evellendi tum avulsis a Petri cathedra Gallis, tum discordia eos inter malis artibus comparata et enutrita. Obtestatur vero nunquam se bellum in Gallicos praesides attulisse, quinimo eos maximo semper studio adamasse, ut facere decet virum Christi haeredem, qui universorum hominum caritatem mittere venit in terram. Queritur contra inlatum bellum et Christo et sibi, motamque in fideles persequutionem, quam nusquam profecto Ipse cupivit; queritur pulsos e domibus suis religiosos sodales, episcopos, parochos, tirones ecclesiasticos; queritur ecclesiae bona direpta, viduata *templa Dei*: male enim arguit legitimam usurpationem simulari, quum ea lex lata fuerit, quam servare catholicis viris non liceret, nisi sublata radicitus Ecclesiae auctoritate. Facile enim id potuisset respublica cavere, ut sodalitates quidem fidelium cultus causa inirentur, ita tamen ut ab Ecclesiasticis ordinibus ac legibus, ut ius erat, penderent. At in hoc adamussim peccatum est; nulla enim Ecclesiasticae auctoritatis habita fuit ratio, iuraque fuerunt sodalibus tradita, quae cum divina Ecclesiae constitutione ex opposito pugnant. Atque haec ratio fuit qua ad eas sodalitates Pontifex reprobandas coactus est.

Damnavit quidem, idque vel cum latissima ecclesiasticorum bonorum iactura, neque sollicitus fuit calumniantium, qui quod Germanis licuit Gallis non licere mentiti sunt; notum enim est apud Germanos Ecclesiasticae auctoritatis iura integra servata fuisse. Idque maxime odiosum cautum est, parochi vel rectoris vel sacerdotis sacra facientis nullam esse in templo auctoritatem, nullum ius exercendi aut minus cultum, etsi annua edita coram magistratu protestatione, nec alium ei quam precarii occupantis titulum esse relictum.

Modo autem novae legis iussa a Briandio proposita qua de causa sint reiicienda Pontifex aperit. Atque primum animadvertit bona Ecclesiae direpta esse, mox vero sacrorum celebrationem, templorum aditum magistratuum arbitrio esse relicta, simul vero omne genus onera et parochis et sacerdotibus esse imposita, dum prohibentur singuli ne plus pecuniae impendant in cultum quam magistratibus placeat. Hisce itaque mandatis additis factus est novissimus error peior priore, neque aliud eminet ea lege consilium quam Christi fidei radicitus abradendae et divellendae.

Huius criminis immanem culpam perfidi simulatores in Christi Vicarium, quasi in virum imperii cupidum, pervicacissimi coniiciunt atque sese suis coram civibus simulant fideles esse iustitiae. Secus enim elata voce illud obtestarentur, quod clam contendunt, Christum Galliae e finibus expellere; hoc vero facinus, ut populo ingratum, libero ausu suscipere non audent. Quare publica iam indignatio undique crescit, et praesides afficit, et in eos inceuditur. Inde oborituram confidit Pontifex aliquando salutem, quam expetendam enixis precibus a divina misericordia suadet; se autem sui muneri satisfecisse, prout ius erat, obtestatur, quod non valuisset gravi sine culpa negligere. Iubet denique fideles alacri et concordi animo adversus ingruentem tempestatem esse, simul et victoriam a Christo sperare, qui spopondit sese Ecclesiae suae nunquam defuturum. Cuius victoriae pignus esse vult apostolicam benedictionem quam peramanter Gallis omnibus est impertitus, quamque ut optatis respondeat, filiorum et fraterna pietate ex animo est ominandum.

IN LATINAE LINGUAE DOCENDAE RATIONEM NOVAE ANIMADVERSIONES. (1)

Quum autem huc pervenerim, mihi liceat sciscitari:

Quanam causa – miserabile est dictu – nostri iuvenes praesertim in latinum sermonem invehuntur, flocci prae aliis pendunt, parum, ne dicam hilum, in eo proficiunt? Nonne mirum videtur, si temporis spatium huic studio adhibiti perpendatur, cur in hoc, et eo longo intervallo, modicus praeter spem comparetur quaestus? Non mihi sumo, profecto, nec postulo ut illa redeat aetas, qua latinae litterae apud omnes in summo essent honore, incredibilique ardore colerentur; item atque non exigo ut aevum Rossettianum reviviscat, in quo, quum alibi latina studia, occulta via currentia, a pristina aliquantulum degenerassent gratia, Neapoli tamen « spectabili prae cunctis urbi », adolescentes reperirentur, qui « non adhuc exacto decimo quinto aetatis anno, scriptores latinos penitus intelligerent, quinimmo latine scriberent magnique reipublicae spem facerent emolumenti ». Tempora mutantur..... nec fas est novis necessitatibus obsistere; at saltem velim ut aliquid latinis litteris pristini splendoris gratiaeque reddatur, aliqua foveantur ope, sermonis pulchritudo et maiestas coram discipulis diligenter enodetur, non amplius a nebulonibus triobolique doctoribus dictitetur putidum sapere illud, satis iam vixisse diu, praecipitem esse in occasum, dignum ideo tantum cui pulverulentorum pegmatum ac membranarum inquisitores studeant. Quid enim nostris diebus fit? Possumusne enimvero affirmare iuvenes omnes, qui nostris studuerint scholis, latinum sermonem penitus intelligere latineque scribere aliquid scire?

Quum haec mecum ipse considerem exiguosque in hoc studio progressus compertos habeam, et illius linguae contemptione vel maxime perturber, qua prisca gens populis domitis constituit leges, quaeque, dum viguit, romanam maiestatem ac decus eloquentissime significavit, huiusmodi iacturae duae causae meo animo obversantur: praeiudicata vetustatis opinio, prae nimio rerum novarum ardore, et illa, ut ita dicam, haesitatio, quae studiorum moderatores plerumque afficit. Quarum altera rationem docendi offendit, quod, rebus novis urgentibus, difficile sit communi opinioni obstare, etiam si omnem operam industriamque in hoc figant praeceptores; altera vero praeceptores ipsos a curis dehortatur, quippe qui e tot legibus, sese haud raro excludentibus, sua uti libertate prohibeantur.

Non verba sed res loquor: hae duae causae, quas supra dixi, quamplurimum latini sermonis notitiae nocent. Quaenam est quae hisce diebus de « classica » schola emendanda in varium agitatur quaestio? Quid sibi vult haec « schola unica absque latino », quae quasi absolutum quid in scaenam Italicam affertur? Nonne prius examinanda sit trutina, quam solemni decreto ad effectum adducatur, nescio quo quantove iuventutis studiosae emolumento?

Ego vero longius progredior: aut latini sermonis funditus expellendum est studium – ecquis autem ausit id velle? – ita ut nullum oppido vestigium nostris in scholis supersit, aut omni ope, ut nostrum est, firmandum et magis in dies promovendum. Quod si latina institutio, ut mea fert opinio, tironibus artium aeque ac litterarum apta est, quum mentes mire dilucidet verique eas ad comprehensionem accomodet, quid est causae cur ad « scholam unicam » aditu latinus sermo prohibeatur? Praeter ea valde vereor quorsum id casurum sit, quum huius exercitationis fines ad quinquennium tantum sint redacti.

Ex hodierno periculo liceat commode argumentari.

Verum est olim paucos vix annos approbe sufficere ut iuvenes, studia colentes, latinam linguam callerent latineque eleganter scriberent. Grotius, exempli gratia, in suo opusculo quod *de scholarum classicarum informatione* inscribitur, quadriennium tantum studiorum curriculo praefinit, quo in intervallo, una cum grammaticae praeceptis et syntaxeos legibus, in lectione scriptorum, in logica, rhetorica, prosodia, critica, politica arte, etc...... discipuli exercendi sunt. Sed tunc et minor erat notionum ediscendarum numerus, et latini sermonis in studio severe, ne dicam religiose, evigilabatur ab omnibus. Quum hoc autem nostra aetate fas non sit, at saltem nos « libidinosis », quantum in nobis est, mutationibus abstineamus.

Vere, nonne potest quoque nostro aevo latinus sermo lingua gentium fieri? Quod est tamquam si quis dicat, iuvenes oportere omnes, quemque pro sua parte, in studium latinae linguae incumbere, in suae institutionis rem hoc adscribere, sive qui litterarum pergant viam, sive qui artium, eo quidem consilio ut illud unicuique curriculo suscipiendo respondeat.

Superioribus annis Commentarius iste firmis sibi rationibus quaestionem proposuit, possetne latinus sermo verae ac propriae linguae, quae dicitur universalis, munere fungi (1).

Non defuerunt qui eruditissime ac sagacissime suis in scriptis pro hac causa disputarent, sicut virorum doctorum conventus habiti sunt, qui de latinitate instauranda pertractarent. Prae illis, arte compositis, linguis, quae vere sunt artificia, *Volapük*, *Esperanto* et huiusmodi commenta, latinus sermo optimus visus est

(1) Cfr. num. sup.

(1) Cfr. *Vox Urbis*, n. III, IV, a. MCMI; n. XIV, a. MCMII; n IX, X, XXIV, a. MCMIII, etc.

dum nasceretur. Quum vero oppidum, fortuna reflante, anno 1871 igni deletum esset, cives, ubi primum respirandi spatium datum est, alteram urbem eamque maiorem et amoeniorem exaedificandam curaverunt. Urbs itaque, quum tantis viribus adolevisset, ad triginta milliaria longa et ad decem milliaria lata pomeriis ferme immensis circumdata est. Inhabitantium autem multitudo vicies centena millia hominum ex omnibus terrarum gentibus conflata. Nunquam post hominum memoriam contigit, ut paucis annis, tanta opera, quae ne cogitatione quidem antea efficta erant, hominum ingenio atque virtute compararentur. Chicago ingenii tamquam imago est, ex qua, quid hominum vires et constantia possint, satis apparet! Valete.

Scrib. Chicagine, mense Decembri MDCCCCVI.

HILARIUS DOSWALD C. C.

CAROLI GOLDONII CENTENARIA COMMEMORATIO.

CAROLI GOLDONII memoria nullo aptiore titulo condecorari posse tum aequalibus tum posteris visa est quam Italici Molierii titulo. Gallum enim illum virum argutissimum atque comicae rei facile principem qui superiori saeculo, Ludovico XIV rege, floruerat et nemo illuc tenus fuerat aemulatus, nemo hactenus nisi Goldonius noster forte aequavit.

Qui patria Venetus, genere vero Mutinensi, mense Februario, ann. MDCCVII Mutinae ortum habuit. Dives quidem avus eius et comicae artis studiosissimus, spectacula haberi domi suae non sine laude procurans, iis nepotem documentis a tenella aetate imbuit, quae ille deinde oblitus est nunquam. Anno vero MDCCXII avo vita functo eiusque morte re familiari late attenuata, Perusiam Caroli nostri pater migravit, atque medicinae artem exercendam ibi suscepit. Ea in urbe praecocis ingenii puer prima, si licet dicere, futurae gloriae specimina spopondit scriptis, etsi octavum vix ageret annum, comoediam, quam in domestico theatro una cum aequalibus ipse egit. Ea inter repetebat studia litterarum, quoadusque Ariminum philosophiae persequendae causa missus est. Quum autem comicis sodalibus extemplo occurrisset, qui Venetias marino itinere petebant, fervore iuventae actus atque invisendae matris causam mentitus, cum iis sese immiscuit. Et mater adolescenti indulsit, qui exinde, redeunte Venetias patre, una cum eo morbis medendis ipse operam ministravit. Mox Papiam missus est in Pontificium collegium, unde tamen, paulo post, quum satyricos eosque nimis acres libellos in privatos forte edidisset, non sine odio et dedecore pulsus, domum rediit. Redux in iudicialibus negotiis aliquandiu, cancellarii seu actuarii ministerio fungens, Feltriis vixit, quamquam, praecipuo animi sui studio indulgens, comoedis praefuit, Petri Metastasii dramata iis aptans.

Sed brevi, patre orbatum Patavium discedere eum oportuit, ubi in utroque iure lauream adeptus est. Deficientibus impensius vero ei clientibus, in theatrum vehementius intendit, atque paulo post drama a se conscriptum actum in scoenis vidit, cui titulus *Belisarius;* quod etsi tot mendis scateret, ut neque ipse auctor agi libens voluisset, tamen unanimi plausu exceptum est. Biennio hinc inter forensia, inde inter dramatica negotia deducto, notarii Ianuensis filiam in matrimonium duxit, quacum deinde

Caroli Goldonii monumentum Venetiis.
(ANTONIUS DAL ZOTTO effinxit).

concordissime semper vixit. Quamobrem quum anno MDCCXXXIX Ianuensis apud Venetos consul vita excessisset, hoc munus Carolo, intercedente uxoris gente, est demandatum.

Sed politicae arti viri ingenium fervidum ac libertatis studiosum male serviebat; quare, tertio inde anno, muneri valedicens comicam dilectam artem ut sequeretur circumire Italiam cum comicorum comitatu instituit. Hoc modo Ariminum per aliquod tempus ut theatrorum moderator incoluit; deinde Florentiam migravit ac Pisas; tunc temporis Arcadum in collegium Romae cooptatus est.

Modo, anno MDCCXLVIII, Venetias quum rediisset, in theatri instaurationem illam quam iamdiu animo volutaverat manus admovit: eo enim anno bacchanalium tempore sexdecim novas comoedias proelo sese editurum spopondit, atque ita alacriter fecit, ut grave inde valetudinis detrimentum acceperit. Sed viribus refectus Augustam Taurinorum perrexit, postea Ianuam, atque iterum deinde Venetias, ubi sua edere opera, conlata undique civium pecunia, statim coepit.

Tunc igitur per Italica theatra eius dramata late aguntur, plaudentibus ubique civibus atque auctoris nomen ut theatri instauratoris laetissime salutantibus. Aristarchos habuit tamen acerrimos, quos inter praecipui viri duo fuerunt Carolus Gozzi atque Vincentius Baretti, qui tum eius stylum scribendi, tum novam eius artem acerrime sunt insectati. Frustra tamen; nam eius fama brevi Italiae fines transiluit ac Lutetiam attigit, ubi tanto plausu eius comica scripta audita sunt, ut optimatium expensis vocatus auctor eo fuerit, qui etiam Italicae linguae magister regiis puellis addictus est.

Parisiis, vel quum functus hoc officio est, nunquam in posterum discessit, quamvis et Angli et Lusitani aliique eum certatim advocaverint; ibique, et in suburbano praesertim Versaliensi recessu, nova semper opera edidit actaque vidit cum regis regiaeque aulae laudibus multis, donatusque est praemiis ditissimis et honoribus auctus.

At iam ad multam senectutem provectus vitae suae memorias perscribere optimo ausu aggressus est, quae secundo anno ante Gallicam celeberrimam seditionem vulgata tandem fuere. Seditio vero illa ut regem aulamque evertit, ita Caroli nostri stipendia praecidit. Qui quum iam senio laboraret, gravi accedente egestate in extremum tandem morbum incidit. Quamobrem ipsa ea die, postquam Andrea Chenier poëta intercedente, stipendium emeritum redditum decreto publico ei fuerat, vita excessit: superstes vidua stipendium lucrata est.

Haec vita fuit viri ferme celeberrimi, qui ea aetate, qua Italorum comica ars omnibus vitiis laborabat, nobilissimo ausu eam redemit instauravitque, atque ita restituit, ut iterum scenicae actiones veteris praecepto philosophi peroptime inservirent: « Ridendo mores castigare ». Mira enim est in eius scriptis personarum veritas, mira sermonum facilitas, mira comica vis, sales lepidi ac faceti, fabula omnis compta et elegans semper; mira postremo foecunditas. Itaque lepore Plautum aemulatur, elegantia et veritate Molierium; copia Lopez de Vega, Iberum scriptorem principem, adaequat. Comoedias enim scripsit quinquaginta supra centum, easque ita inter sese varias, ut quasi prodigia inventionis donata mens eius videretur. Quod si quae sunt Italico sermone scriptae non ita puram italicitatem redolent, quam optimi scriptores nostri solent, levis profecto menda tot inter laudes et merita indulgenda benigne videtur; quae quidem ab iis exsulat omnino scriptis, quae sive Veneto vernaculo, sive Gallico idiomate composuit.

Carolo Goldonio igitur saeculum XVIII iure gloriatur, atque Veneti cives imprimis suos inter optimos iure meritoque extollunt. Nemo inde mirabitur si communi pecunia aeneum hoc, quo has paginas decoramus, signum ei posuerint in media urbe, ad S. Bartholomaei campum, venustissimum. Ibi enim videre licet senis faciem mitem quidem et benignam, sed ita argutam lepidamque, ut prope demordentem vitia et corrigentem hominum culpas acri satyrarum flagello audire virum credamus. Sed eius

si ita dicam, usque ad mala venalium rerum veneunt. Impluvium, per quod vitro opertum lux late splendeat, in medio aedificio patet. Itaque, ex imo impluvio suspicienti aedificii altitudo, et vicenarum contignationum compages atque omnium rerum, quae suppetunt, copia, ut si in unum locum collata sint, in conspectum cadunt. Eorum, qui pecuniam in rationem indu-

Reipublicae via in urbe Chicagine.

cunt, in quadam taberna mille quingenti esse dicuntur. Itaque quantae sint tabernae impromptu est.

Quod urbs, divitiis comparatis, omnium rerum affluentia fruitur, id viis ferreis quam maxime attribuendum est. Ut agrorum ubertas rivis veluti cibo alitur et confirmatur, sic hisce in regionibus oppida urbesque viis ferreis tamquam fluminibus non tantum aluntur, sed etiam parta paene et condita sunt. In Europaeis quidem terris viae ferreae secundum urbes, quae iam adultae erant, extensae fuere, sed hisce in finibus, rebus penitus conversis, urbes secundum vias ferreas conditae et aedificatae. Viarum ferrearum autem hisce in terris vix ulla est, quin in nostrae urbis ostium ducat aut arctissimo utilitatis vinculo cum urbe sit coniuncta; unde affluit tanta rerum copia, ut urbis granaria quasi arboris rami ubertate incurvescant. Urbs igitur omnium commeantium iure vocatur ostium. Huc accedit ut lacus, quod caeruleum aequor iuxta urbem porrectum est, quum vel rivis vel fretis cum aliis lacubus et mari coniunctus sit, multum urbi navigatione afferat utilitatis. Prope lacum autem moletrinae et fabricae, ubi ferrum igni liquefactum variis figuris conformaretur, post quam operariorum multitudo, plures a Polonis oriundi, sedem heic constituerunt, magno pecuniae sumptu exstructae, et, quum opera prospere cessissent, auctae et amplificatae. Heic nulla laboris operaeque intermissio; fervetque opus sempiterno igni. Itaque noctu vagae candidi ignis flammae, fulguris paene aemulae, ut si caelum lambant, erumpunt dispelluntque circumfusas loci tenebras. Ad triginta millia hominum hisce in fabricis multo labore sudare feruntur.

At macello, qui non tantum magna hominum celebritate sed etiam rerum apparatu multum pollet, effectum est, ut urbis nomen, veluti lumen nuper ortum in omnium adspectum ceciderit. Quippe in nostris plagis, quae ad occasum spectant, infinita paene et plana spatia, herbae et frumenti prodiga, quum a paucis advenis incolantur, ad pecuariam colendam aptissima, longe lateque sunt porrecta. Quibus in pratis quum innumerabiles pecorum greges vagarentur, nonnulli ingenio praediti et rerum periti, ut pecora in unum locum congregata caederent eorumque carnem civibus terrarum omnibus suppeditarent, consiliis habitis proposuerunt; quum autem urbs nostra, quo pecora congregarentur, electa esset, multa laniaria opinione celerius orta et in dies amplificata, inventis, quae ad servandam carnem utiliora essent, gradatim auctis, tanto ardore fervent, ut urbs in terrarum orbe sit nulla, quae non carnem et quidquid ex carne capiatur utilitatis ab his officinis accipiat.

Iuvat pauca de quadam officina dicere. Altum est et longum aedificium, extra quod scalae utrinque saeptae, qua oves suesque agantur in supremam partem ducunt. Heic rota, cui extremae eminent clavi, perpetuo motu revolvitur; clavis autem alligatur sus, quae pede suspensa, dum rota volvitur, cito trahitur ad eum, a quo iuguletur; iugulata in funem moventem delapsa fertur ad eum a quo visceribus remotis purgetur; deinde eodem tractu rapitur ad eum a quo rite in partes secetur denique postquam ad ceteros lanios allata est in frigidum conclave, ubi gelu rigida permaneat, coniicitur et servatur suspensa. Nihil carunculae, ne gutta quidem cruoris perit, sed ex omnibus partibus saltem aliquid percipitur utilitatis. Hoc vel simili modo pecora caeduntur et caesa servantur. Quibus in laniariis ad quinquaginta millia hominum mercede conducti operi ingenti inserviunt.

Urbs autem nostra, quae omnium urbium maxime « Americana » ducitur, quum cives ea, quae inter se contraria sunt, adversa quasi fronte componere in deliciis habeant, rebus inter se pugnantibus abundare videtur. Hinc locorum squalor et foeditas certant cum munditia et amoenitate, illinc hominum libido, luxuria, ignavia, cum continentia, temperantia, fortitudine; postremo copia confligit cum egestate. In suburris, quarum alia in alia urbis parte sita est, inquilinorum sentina fetet; viae, quae circa sunt, asperae et imbri plerumque corruptae; gurgustia rimis plena, ut si iam corruant, proclives inclinant; cauponae ibidem plurimae scelerumque saepe officinae.

Attamen horti amplissimi, ut civium voluptati inservirent constructi, pro praecipuis habentur amoenitatibus. Heic viridaria arbustis et semitarum ornatu decorata, sphaeristeria pueris ludentibus aptissima, cetera denique, quae ad civium commodum et voluptatem pertinent, nescio quo rerum ordine et splendore sunt diffusa. Qui horti viis, quas bene stratas *Boulevards* gallice vocant, inter se coniuncti, quum cespite miri coloris vireant, quam quos in Europaeis urbibus viderim, venustiores et amoeniores sunt. Huc sudo caelo effluunt equi phalerati,

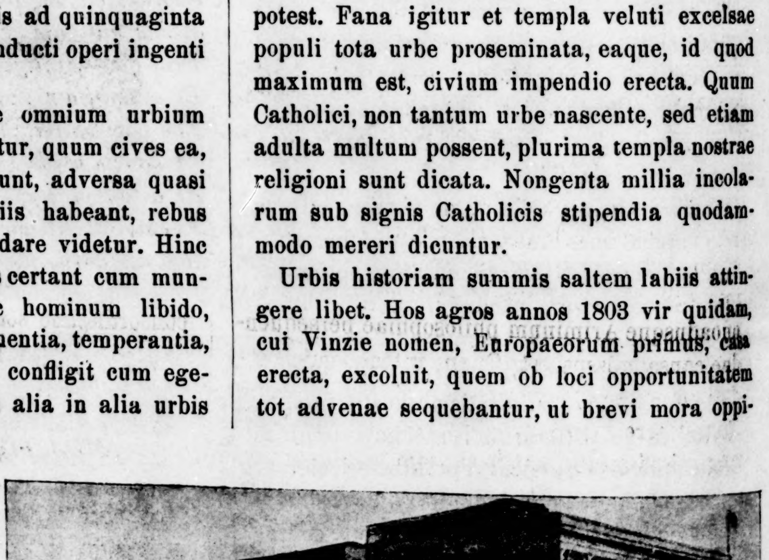

Pons ferreus
viam elevatam in urbe Chicagine efficiens.

rhedae electride acti, omnes denique urbis opes, quae narrare longum est.

Quidnam tantum in urbe valet religio? Cives variis disciplinis subacti, quamvis alii Deum esse infitientur, alii res sacras flocci faciant, quin in religionem sint propensi, negari non potest. Fana igitur et templa veluti excelsae populi tota urbe proseminata, eaque, id quod maximum est, civium impendio erecta. Quum Catholici, non tantum urbe nascente, sed etiam adulta multum possent, plurima templa nostrae religioni sunt dicata. Nongenta millia incolarum sub signis Catholicis stipendia quodammodo mereri dicuntur.

Urbis historiam summis saltem labiis attingere libet. Hos agros annos 1803 vir quidam, cui Vinzie nomen, Europaeorum primus, casa erecta, excoluit, quem ob loci opportunitatem tot advenae sequebantur, ut brevi mora oppi-

Quadrivium in urbe Chicagine.

huiusmodi controversiis imponere finem, nuper huic Sacrae Congregationi mandavit, ut, datis ad Rmos Archiepiscopos, Episcopos et Ordinarios ceteros provinciarum memoratarum litteris, quaecumque Decreto diei 5 Augusti 1898 aliisque deinceps praescripta fuissent, omnia, nonnullis opportune mutatis, revocaret, eaque sancte inviolateque, onerata ipsorum Antistitum conscientia, observari iuberet.

Primum igitur, quum eo ipso Decreto cautum fuerit, ut Ordinarii singuli indicem conficerent atque exhiberent omnium suae dioecesis ecclesiarum, quas certum esset privilegio linguae glagoliticae in praesens uti; quumque ei praescriptioni satisfactum non sit, quippe talis index, licet studiose expeditus, desideratur tamen adhuc, eumdem Sacra haec Congregatio praecipit ut Ordinarii omnes intra mensem Iulium anni proximi Apostolicae Sedi exhibeant, his quidem legibus confectum:

ut eae dumtaxat ecclesiae, tamquam hoc privilegio auctae, notentur, in quibus non coniectura aliqua, sed certis monumentis ac testibus constiterit, linguam glagoliticam ab anno 1868 ad praesens tempus sine intermissione in sacris peragendis adhibitam esse;

ut, eiusdem privilegii nomine, nullae istis adscribantur ecclesiae, ubi in solemnibus Missis latina lingua celebrandis Epistolam et Evangelium cantari glagolitice mos fuerit, eoque minus ubi ista sermone croatico vulgari canantur.

Praeterea Sacra haec Congregatio, quae infrascripta sunt, approbante item Summo Pontifice, religiosissime observanda edicit:

I. Quandoquidem Apostolica Sedes de usu glagoliticae linguae liturgico opportunum factu censuit certis terminare finibus quod olim indulserat, usus huiusmodi considerari et haberi ab omnibus debet ut privilegium *locale*, quibusdam adhaerens ecclesiis, minime vero ut *personale*, quod ad nonnullos Sacerdotes pertineat. Quamobrem Sacerdotes, qui palaeoslavicae dictionis periti sint, eam adhibere non poterunt, Sacrum facientes in ecclesia, quae hoc privilegio careat.

II. Semel confecto et publicato ecclesiarum privilegiatarum indice, nulli prorsus licebit in aliis ecclesiis, quacumque causa aut praetextu, linguam palaeoslavicam in sacram liturgiam inducere, Si quis vero, saecularis aut regularis Sacerdos, secus fecerit, aut id attentaverit, ipso facto a celebratione Missae ceterorumque sacrorum suspensus maneat, donec ab Apostolica Sede veniam impetrabit.

III. In ecclesiis, quae privilegio fruuntur, Sacrum facere et Officium persolvere publica et solemni ratione, permissum exclusive erit palaeoslavico idiomate, quacumque seclusa alterius linguae immixtione, salvis tamen praescriptis ad § XI huius Decreti. Libri autem ad Sacra et ad Officium adhibendi charactere ribus glagoliticis sint excusi atque ab Apostolica Sede recogniti et approbati: alii quicumque libri liturgici, vel alio impressi charactere, vel absque approbatione Sanctae Sedis, vetiti omnino sint et interdicti.

IV. Ubicumque populus Sacerdoti celebranti respondere solet, ut nonnullas Missae partes canere, id etiam nonnisi lingua palaeoslavica, in Ecclesiis priviiegiatis fieri licebit. Idque ut faciiius evadat, poterit Ordinarius, fidelibus exclusive, permittere usum manualis libri latinis characteribus, loco glagoliticorum, exarati.

V. In praefatis ecclesiis, quae concessione linguae palaeoslavicae indubitanter fruuntur, Rituale, slavico idiomate impressum, adhiberi poterit in Sacramentorum et Sacramentalium administratione, dummodo illud fuerit ab Apostolica Sede recognitum et approbatum.

VI. Sedulo curent Episcopi in suis Seminariis studium provehere cum latinae linguae, tum palaeoslavicae, ita ut cuique dioecesi necessarii Sacerdotes praesto sint ad ministerium in utroque idiomate.

VII. Episcoporum officium erit, ante Ordinationem sacram, designare clericos, qui latinis vel qui palaeoslavicis ecclesiis destinentur, explorata in antecessum promovendorum voluntate et dispositione, nisi aliud exigat Ecclesiae necessitas.

VIII. Si quis Sacerdos, addictus ecclesiae, ubi latina adhibetur lingua, alteri debeat ecclesiae inservire, quae palaeoslavici fruitur idiomatis privilegio, Missam solemnem ibi celebrare Horasque canere tenebitur lingua palaeoslavica: attamen illi fas erit privatim Sacra peragere et Horas canonicas persolvere latina lingua.

Sacerdos vero, palaeoslavici idiomatis ecclesiae adscriptus, cui forte latinae ecclesiae deservire contigerit, non solemnem tantummodo, sed privatam etiam Missam celebrare itemque Horas canere tenebitur latina lingua; relicta illi solum facultate Officium privatim persolvendi glagolitice.

IX. Licebit pariter Sacerdotibus, latini eloquii ecclesiae inscriptis, in aliena ecclesia, quae privilegio linguae palaeoslavicae potitur, Missam privatam celebrare latino idiomate. Sacerdotes vero, linguae palaeoslavicae ecclesiis addicti, eodem hoc idiomate ne privatum quidem Sacrum facere poterunt in ecclesiis, ubi latina lingua adhibetur.

X. Ubi usus invaluit in Missa solemni Epistolam et Evangelium slavice canendi, post eorumdem cantum latino ecclesiae ipsius idiomate absolutum, huiusmodi praxis servari poterit. In missis autem parochialibus fas erit post Evangelii recitationem illud perlegere vulgari idiomate, ad pastoralem fidelium instructionem.

XI. In ipsis paroeciis, ubi viget linguae palaeoslavicae privilegium, si quis fidelis ostenderit se cupere aut velle, ut Baptismus vel sacramenta cetera, Matrimonio non excepto, sibi suisve administrentur secundum Rituale Romanum latinum, et quidem publice, eademque lingua habeantur rituales preces in sepultura mortuorum, huic desiderio aut voluntati districte prohibentur Sacerdotes ullo pacto obsistere.

XII. In praedicatione verbi Dei, aliisve cultus actionibus quae stricte liturgicae non sunt, lingua slavica vulgaris adhiberi permittitur ad fidelium commodum et utilitatem, servatis tamen Generalibus Decretis huius Sacrae Rituum Congregationis.

XIII. Episcopi illarum regionum, ubi eadem in usu est lingua vernacula, studeant uniformi curandae versioni precum et hymnorum, quibus populus indulget in propria ecclesia: ad hoc ut qui ex una ad aliam transeunt dioecesim vel paroeciam, in nullam offendant precationum aut canticorum diversitatem.

XIV. Pii libri, in quibus continetur versio vulgata liturgicarum precum, *ad usum tantummodo privatum Christifidelium*, ab Episcopis rite recogniti sint et approbati.

Datum Romae, et Secretaria Sacrorum Rituum Congregationis, die XVIII Decembris anno MDCCCCVI.

L. ✠ S.

SERAPHINUS card. CRETONI,
S. R. C. Praefectus.

DIOMEDES PANICI, Archiep. Laodicen.,
S. R. C. Secretarius.

DIARIUM VATICANUM.

(Die XXI mens. Dec. MDCCCCVI - die XX mens. Ian. MDCCCCVII).

Coram SSmo admissiones.

Praeter Purpuratos Patres, Urbanos Antistites aliosque viros, qui sui cuiusque muneris gratia Pontificem de more adiverunt, peculiari nota digni sunt iuxta admissionis diem: Sacer Senatus legatique omnes exterarum gentium apud Apostolicam Sedem, atque Pontificiae militares copiae omina in novum annum offerentes; Achilles Locatelli, archiepiscopus Thessalonicen. consecratus, Apostolicus Internuntius apud Argentinam civitatem; Sacrum XII virorum consilium litibus iudicandis; Montis Draconis dux eiusque familia; Thomas Antici Mattei princeps Urbanus cum uxore et liberis; De Aberdeen Comes, alter a rege apud Hibernos; Augustus de Bavaria, Marchio Urbanus; Sigismundus Malatesta Comes; excmus vir Galeazzus Thun de Hoenstein, Comes et Magister Maximus supremi militaris Ordinis Hierosolymitani Melitensis cum consiliariis suis; Consilium Pontificiae Academiae « Novorum Lyncaeorum »; Emanuel de Peralta doctor, legatus extraordinarius et administer cum omni potestate Costaricensis civitatis; Carolus Jeanning, protonotarius Apostolicus; rmus v. Iosephus Guthlin, Ecclesiae Urbanae S. Ludovici Gallorum recens praepositus; Bernardus Marechaux, Procurator generalis Monachorum S. Benedicti ex monte Oliveto; Urbani Collegii de Propaganda fide alumni; Alexander Capranica, Marchio; De Bomarzo Dux eiusque familia; Sodalitas Petriana e Catholica Italorum iuventute

Vita functi viri clariores.

Die XXIV mens. Decembr. MDCCCCVI, Gieni, repentino morbo correptus dum allocutionem populo habet, excmus vir **Salvator Castellote y Pinazo**, Valentiae n. d. X mens. Novembr. MDCCCLVI, episcopus Minoricen. creatus d. XXV mens. Iun. MDCCCXCVI, ad dioecesim Giennen. translatus d. XVI mens. Decembr. MDCCCCI ac deinde in Hispalen., quo profecturus erat, in consistorio d. VI mens. Decembr. MDCCCCVI.

— d. XXIX pariter repentino morbo absumptus Romae **Felix Cavagnis**, S. R. E. Cardinalis diaconus, Bordagna in oppido Bergomensis dioecesis ortus d. XIII mens. Ianuarii MDCCCXLI, vir pietate insignis atque doctrina iuris publici ecclesiastici, cuius specimen etiam in nostro Commentario praebere non semel dignatus est.

— Eadem die, in Urbe ipsa Emus vir **Aloisius Tripepi**, vir multarum litterarum, in oppido Cardeto ad Rhegium ortus die XXI mensis Iunii MDCCCXXXVI.

ANNALES.

Mauritanum civile bellum.

Mauritana per litora ad arma ventum est. Adeo enim instabant Gallorum Iberorumque minae atque Mauritanum imperatorem adeo deterrebant, ut tandem in Raisulium illum familiarissimum suum, atque Europaearum gentium infensissimum is arma militesque mittere coactus sit. Itaque instructis ordinibus Tangeri urbs petitur, et Raisulius ex urbis moenibus cum metu eiicitur. Post haec ad urbem castrametati sunt; Raisulius vero cum perduellium copiis, quas secum habebat, in proximum secessit collem, ibique pugnam exspectare visus est.

Primo mane quidem castra linquunt Mauritani atque immissis utrinque alis plumbo et igne pugnam committunt. Incredibili vi atque constantia hinc et inde proelium ducitur, ballistaeque incenduntur, et missilia, grandinis ad instar, quinque per horas hostem irrorant. Tandem vero clamor extollitur: concurrunt milites in collem, districtis ensibus invadunt, verum.... vacuum locum inveniunt, nec aufugentium agmina circum ullibi apparent. Victoriae spolia vix colligunt: vestes, merces, commeatus; di-

memoria per theatra omnia multo adhuc cum honore et multa cum civium iucunditate vivit; Goldonii enim dramata ubique aguntur passim, quia, ut sunt vitia hominum semper eadem, ita castigantis poëtae repetere documenta saluberrimum semper ac suavissimum simul medicamen habetur, et ad emendationem utilissimum, et dignum quod omnes sive pecunia, sive opera, sive plausu suo pro posse suscipiant.

Nunc denique, redeunte centenaria die ex quo lucem Carolus adspexit, gratae memoriae semperque virentis gloriae testimonium ei reddere et civile opus est et gratum omnibus, qui humanos mores tum sibi, tum proximis emendare et in dies meliores reddere sincero animo exoptant.

SS. D. N. PII PP. X

IUBILAEUM SACERDOTALE.

Eminentissimi Purpurati Patris Aloisii Oreglia a S. Stephano, sacri Collegii Decani, litteris, quas honori duximus in nostrum commentarium referre, aliae institerunt, a Centrali Consilio ad omnes Catholici Orbis Episcopos missae, quas quidem, utpote sollemnium mentem et ordinem aperientes, quo facilius hoc novum in Christi Vicarium fidei et amoris testimonium socii et lectores nostri pone sequantur, integras pariter vulgare optimum duximus. Eaedem litterae, festo Nativitatis D. N. Iesu Christi datae, ita sese habent:

Illme ac Revme Domine,

Postquam Ioannes Acquaderni, Comes, munus Praesidis Consilii inter nationes a se constituti ad quinquagesimum celebrandum annum, ex quo primum ad aram fecit SS. D. N. Pius PP. X, abdicavit, Societati e Catholica Italorum Iuventute, quae inter singularum nationum iuvenes pro faustissimo eventu sollemnia promovendi initium iam ceperat, commissum fuit ut opus universum sibi sumeret idque ad optatum finem perduceret.

Hisce itaque litteris epistolam repetentibus, quam honori duximus ad te mittere d. XXV superioris Mens. Martii, et iuxta ea quae tum a cl. v. Philippo Tolli, ipsius coetus a memorato Acquaderni convocati altero a Praeside, tum a nobis vulgo per diaria edita fuere, dum validum patrocinium tuum erga rem iterum enixe rogamus, programma, pro re nata aliqua ex parte submutatum, tibi denuntiare officii nostri duximus.

Ad melius enim consequendum propositum nostrum in id propius intendere mens fuit, ut communi omnium Patri, cuius animus hisce difficillimis temporibus tot filiorum perduellium causa multifariis saevisque angitur modis, levamen aliquod adferatur, ut Fidei Catholicae sensus in animis revirescat, diffundatur, aut agitetur sopore victus, ut denique magnificum in toto orbe terrarum idque memorabile promoveatur spectaculum novorum operum, ad communem miserorum hominum vitam tum circa spiritum, tum circa corpus sublevandum utilium. Itaque programmatis summam finibus conclusimus, qui sequuntur:

I. Oblationum collectio e Filiali Christiadum amore profluens, Pontifici veluti eleemosyna sacrificii tradendarum fausta illa redeunte luce, qua Sacerdotium quinquagenis ab annis ipse Pontifex auspicatus est.

II. Conventus inter Iuvenilium Societatum legatos ab omnibus nationibus missos, mense Septembri an. MCMVIII Romae agendus.

III. Earumdem Societatum peregrinatio, quum praefatus conventus habebitur.

IV. Calix aureus, qui veluti Iuventutis catholicae uniuscuiusque nationis tributum observantissimum Bmo Patri deferatur die festo Iubilaei, ab Ipso in sacris adhibendus.

V. Stabilia opera pro iuventute singulis locis indicenda ad memoriam faustissimi eventus.

VI. Institutiones ad auxilium pietatis, morum, humanitatis emigrantibus maxime ferendum.

VII. Sacrarum vestium rerumque lineariarum, cotidiani usus praesertim, expositio, quae a Societatibus foemineisque Institutis, puellarum praecipue, colligendae erunt pro Ecclesiis indigentibus, ad nutum Pontificis relinquendae.

Quod autem ad fidelium peregrinationes spectat, qui proculdubio per totum annum iubilarem Romam advenient, ea adnotare iuvat, quae Sacrae Domus Praepositus monuit: a mense scilicet Octobri an. MCMVII usque ad Septembrem an. MCMVIII, peregrinorum manus, ne Summus Pontifex nimium laboribus opprimatur, certo temporis circuito, id est ad intervallum dierum quindecim, coram SSmo iri admissum. Auctorum igitur ac fautorum earumdem peregrinationum erit ut cum nostro Centrali Consilio circa adventum in Urbem mature in antecessum conveniant.

At praeter validum patrocinium, quod a Te, Illme ac Revme Domine, superius exquisivimus, alia prorsus invocamus: ut Catholicorum, animi fervore, studio, opere pollentium, agmen constituas, cui mandatum conferas honores erga augustum Dni Nostri Iesu Christi Vicarium in Dioecesi tua promovendi ac perficiendi, cui insuper munus sit cum hoc nostro Centrali Consilio epistolare commercium inire, quo concors ideoque efficacior communis operis collatio evadat. Quum autem apud Iuventutis Catholicae societates hoc opus inchoatum fuerit, ad praefatos coetus componendos ipsis societatibus, ubi iam institutae sint, partem aliquam concredendam aequum videtur. Pergrati insuper erimus, Tibi, Illme ac Revme Domine, si pro tua humanitate de huiusce coetus sive Dioecesani Consilii constitutione certiores feceris, ac simul nomen et domicilium indicaveris illius ex sociis, qui, in tuam plenam fidem receptus, nobiscum alternis versari litteris valeat, ut cuiusvis rei Dioecesanum Consilium et Te ipsum participem habeamus.

Quum denique de constitutione longe lateque patenti agatur, ideoque simplicitatem celeritatemque exquirere oporteat, ut quam primum ad rem manus admoveas insimul expetere audemus.

Praeterea nostro Centrali Consilio in optatis est, ut Bmo Patri filiorum suorum stipem offerens, nomina etiam cuiusque donantis Ei scripta subiiciat tot schedulis eadem forma modoque per nationes et, ubi opus sit, etiam per dioeceses pluribus voluminibus distributa. Unicum igitur schedularum exemplar in medium proferre iudicavimus, quod hisce litteris adiunctum ad Te obsequenter mittimus. Huiusce exemplaris, postquam dioecesis cuiusque coetus in proprium verterit sermonem, perplurima alia praelo subiicienda curabit, ut quam latissime potis sit inter catholicos schedulae ipsae diffundantur; denique largitorum nominibus refertae ad nos cum stipe transmittentur. Una pariter cum voluminibus, quae donatorum nomina complectentur, alia Bmo Patri volumina deferemus, quae tum notulam, tum stabilium operum descriptionem toto catholicorum orbe constitutorum in memoriam Iubilaei, ut supra, continebunt, ita ut verum atque eloquens Fidei monumentum christiadumque dilectionis, apud Pontificis solium, centrum scilicet atque vinculum salutare quod nos Deo coniungit, deponi ac permanere possint.

Alacres quas summa iterum observantia preces de supradictis omnibus effundimus, ut benigne accipias exoramus, et ea qua nitimur spe et quibus Te prosequimur obsequio et existimatione, ad osculum sacri annuli pastoralis provoluti, Tui, optime Praesul, erimus usque; etc.

EX SS. CONGREGATIONIBUS ROMANIS

SENTENTIAE NOVISSIMAE SELECTAE.

Ex Congregatione Indicis.

In indicem librorum prohibitorum nuper relata sunt quae sequuntur opera:

L'Abbé E. Lefranc, Les Conflits de la Science et de la Bible. — (Paris 1906).

Segismundo Pey-Odeix, El Jesuitismo y sus abusos. — Collexion de articulos. — (Barcelona, s. a).

Idem, Crisis de la Compania de Iesus, hecha por personas eminentes en santidad y letras. — (Ibidem).

Albert Houtin, La Question biblique au XX siécle. — (Paris, 1906).

(L. Laberthonnière, cuius opera per decretum d. V mens. Aprilis MDCCCCVI in indicem librorum prohibitorum relata sunt, laudabiliter se subiecit eaque reprobavit).

Ex Congregatione Sacrorum Rituum, Indulgentiarum et Sacrarum Reliquiarum:

DECRETUM

DE USU LINGUAE SLAVONICAE IN SACRA LITURGIA.

Acres de liturgico palaeoslavi seu glagolitici sermonis usu controversias, quae diu iam in provinciis Goritiensi, Iadrensi et Zagrabiensi dioeceses plures commoverunt, compositas atque adeo sublatas omnino esse oportuit, post ea quae Sacrum hoc Consilium itemque illud extraordinariis Ecclesiae negotiis praepositum, Pontificis Maximi nomine et auctoritate, decreverat. Sed tamen nondum ipsas conquievisse dolendum est; siquidem hic sermo etiamnunc multifariam contra praescriptum usurpatur in perfunctione sacrorum; id quod non modo magnam affert et admirationem et offensionem pietati publicae, verum, cum gravi etiam caritatis pacisque christianae detrimento, Christi fideles, vel intra domesticos parietes, hostiles facit.

Tanta obtemperationis debitae oblivio quantae sit aegritudini SSmo D. N. Pio PP. X, facile aestimari potest; Isque, Apostolici officii sui esse intelligens,

(Passim retractavit hodiernisque scenis aptavit I. F.)

Esto. Coactum mortis horrendae metu
Minisque regum mentiar factum nefas.
Sin haec fatiscant, imber aurato fluens
Agmine, feroces subiget. Auri vis iecur
Adamante cretum mollit. O potens bonum!
Et ecce castris propius admoveo gradum.
Nunc animo fraudes contrahe; ultrices voca
Turmas ad arma: luctus oppressi ducis
Irae procellam moveat implacabilem (1).
O scelera regum! O fraudis infandae modum!
CAST. Urbitius est...
URB. O saevae perfidiae lues!
CAST. Quae causa luctus?
URB. Tantus in regum quoque
Pectoribus ardet sanguinis amici furor?
CAST. Crucias, Olympum iuro; quid portas mali?
URB. Ne quaere; fando nescit aequari malum;
Vincit loquentem.
CAST. Vincat; enarra tamen.
Cum luctus instat, scire quid flendum iuvat.
Perire si necesse, pereamus cito.
URB. Harmatius...
CAST. Horret animus...
URB. Exsecrabili
Regum peremptus aere, deposuit caput.
CAST. Harmatius? Orbis terror, armorum potens,
Fulmen Gradivi, ductor egregius ducum,
Mars alter?
URB. Ille.
CAST. Cecidit?
URB. Oppressus iacet.
CAST. Qua captus arte?
URB. Qua solent Proceres, dolo.
CAST. Nunc parte ab omni mundus ultricem expuat
Vindex procellam: turbo flammarum impotens
Involvat aulam, vosque cum totis ferat
Verratque regni Tartari ad regna ultima,
Fratres cruenti! Pereat infandum genus!
Ad arma, ad arma, miles! Ultorem rota
Chalybem! Tyrannos Martis irati furor
Perdat, trucidet, stirpe cum tota eruat.
Et tuba canore pulsa terrifico tonet;
Dent classica sonos: ite, diruite omnia!
URB. Frena dolorem, Castor, incassum ruis.
Consilia virtus, impetum scelera petunt.
Numerosus aulam miles insedit; fores
Ingente cingit aucta praesidio cohors.
Urbs est in armis; moenia excubitor tenet,
Vis multa Procerum cingit Augusti latus;
Incerta Martis alea, et dubium foret
Tentamen irae. Quin per insontes pari
Sontesque clade caecus erraret chalybs.
CAST. Nullas ne Zeno criminis poenas dabit?
URB. Dabit; sed alia re stat ad poenam via.
Superest Anastus, mentis excelsae potens,
Cui multa virtus, multus armorum vigor,
Opumque vis aggesta. Fac promptus fidem
Huic voveat uni miles, et signum vigil
Excubet in omne, tesseram ubi tempus dabit,
Mucroque reges ultor exilio eruet.

(1) *Componit vultum luctuose.*

Tenue favoris pignus interea sui
Libat catervis: vota si caelum beet,
Opulenta meritis pretia pro tantis feret.
CAST. Grates Anasto: solus imperium gerat!
MILITES Grates Anasto: solus imperium gerat!
CAST. Succumbe monitis ira, consiliis furor,
Dedimur Anasto: iubeat, armati manu
Casus in omnes ferimur.
URB. Armorum fidem
Alacresque dextras nuncius Anasto ferat.
Valete, Martis decora, dum redeo.
OMNES Vale.
CAST. Ergone primum Martis occubuit decus
Harmatius arte pariter et ferro potens?
Quo nemo cuneos melior hostiles manu
Diruere, nemo Martis accensi tygres
Frenare et astu regere Bellonae vices?
Fluctuoso, miles, incessu; retro
Conversa terram scribat hastarum seges,
Lugubre mugiat aere subrauco tuba,
Moestosque frangant tympana e corio sonos!

EXPLICIT ACTUS III.

ACTUS IV.

SCENA I.

PELAGIUS, ERASTUS, ANASTASIUS seorsim.

PEL. I, nate, moestam repete Pelagii domum,
Solare matrem. Tecta me regis vocant,
Iubente caelo; tecta, quo melius gradum
Nunquam tulissem; tecta, vitiorum lares,
Spelaea scelerum, fraudis altrices domus.
Quas multa caeli, multa tempestas soli
Sonante circum vexat incursu minax,
Culmina tremenda! Scande, graviori rues
Lapsu volutus. Nate, genitoris decus,
Cui mollis aevo gemmat ineunti decor,
Quae fabor, alto conde sub sinu memor,
Documenta vitae.
ERAST. Fare, praepando sinum.
PEL. Iam te iuventae flexus in varium trahit
Hinc inde callem; superat Alcidis labor;
Fundanda vita est; vita furtivis iter
Captura spatiis, teque trans metam prius
Datura, quam se carcer abeunti levet.
Cognata caelo mens in astrorum plagam
Fertur volatu. Vitia remigium gravant
Alarum, et imo semen aeternum solo
Figunt, premuntque. Cautus hinc iter lege
Qua densa pergit turba, miratrix mali,
Inimica recti, certus in casum trahit
Error, severae rara virtutis ira est,
Stabilisque gressus.
ERAST. Teneo discrimen, Pater.

(Ad proximum numerum).

numerant vulneratos et caesos, quorum ne decem quidem inveniunt; fausta plane victoria, post incensa sexaginta missilium millia! Audimus tamen aufugentium integra agmina, quae longius excesserant, iam iterum in unum coaluisse atque tum Mauritano regi, tum Europaeis eius amicis nova discrimina comparari.

Gallicae res.

De Gallicis rebus nil novi habemus a summis Reipublicae magistratibus cautum. Habita contra hisce diebus in aedibus comitis de Fontequeville Episcoporum omnium veluti Synodus, qui de Ecclesiastica re administranda decernerent. Cognitum itaque est tum de publici cultus exercitio, tum de publica pecunia in Dei cultum colligenda, tum de Episcoporum atque presbyterorum domibus eligendis, tum de Seminariis redintegrandis, tum denique de aliis argumentis, quae sive ad bonorum gestionem sive ad sacra celebranda spectarent. Ad deliberantes Episcopos ex omni alia catholica gente litterae undique missae sunt, quae odiosas leges a summis gallicae reipublicae magistratibus latas obtestarentur, quaeque cum Episcopis et clero eorum universo gratularentur ob miram praesertim concordiam et fortitudinem, qua ad Dei causam protuendam constantissime usi sunt, utque ad altiora facta hortarentur suaderentque fortissime dimicandum esse ut iura Dei et Ecclesiae tandem aliquando vindicentur, ut iustitiae triumphus compareretur.

Macedonum seditiones.

Apud Macedones hinc Bulgarorum, inde Graecorum aemulationes ita rursus aestuarunt, ut novae advelitationes haberentur. Postremum facinus fuit in oppidum nomine Zervocazosovroces, quod Bulgari latrones ferocissime adorti ac depopulati, domus ferro et igne vastarunt, et Rountsos virum optimatem eiusque gentem, natione graecam, omnes enecarunt. Alia vero huiusmodi alibi perpetrantur; quod plane cruentum spectaculum neque humanitatis praebet testimonium, nec libertatis causam ullo modo iuvat.

Persarum regni vices.

In Persico regno gravissimum fuit quod nuper contigit fatum, Mouzaffer-Ed-Din regem vita esse absumptum. Caesar profecto is erat qui, novissimo tempore, ut regno tot factionibus agitato quietem redderet, libertatis legem tulerat de popularium legatorum comitiis ad leges ferendas. Eius in locum Mohammed-Ali-Mirza filius successit, qui solemni ritu thronum aureum gemmis coruscans ascendit, et fulgido diademate est coronatus. Deinde, uti mos est, suscepto pileo adamantino vertice insigni, in proximam aulam venit, ubi ab omnium gentium legatis est consalutatus. Eius sub dictione confidimus Persarum libertatem recens conditam fructus uberrimos allaturam vetusque Cyri Dariique regnum novam gloriam esse adepturum.

PUBLICI PER ORBEM COETUS

LEGIBUS FERENDIS.

In **Anglia** Grey, coloniarum qui res gerit, palam nuntiavit de novis Ebridibus insulis pactionem cum Gallis aequam utrinque et utilissimam sese optime iniisse.

In **Austria,** Rek dynasta rogante, lex de iure eligendorum popularium legatorum est innovata, deque senatorum numero augendo cautum.

In **Borussia** tum popularium legatorum tum seniorum comitia de publicis expensis cognoverunt: verumtamen properantes iam indicti dies, quibus legati ad totius imperii legislativum coetum eligentur, omnes iam vires et mentes in id acerrime incumbunt.

In **Gallia** Picquart, bellicas qui res administrat, fusam orationem de militaribus ordinibus innovandis habuit, de equitatu instaurando, de augendis ballistariis, de tempore vero quod sub vexillis ducitur ad biennium coarctando.

In **Iaponia** regia oratione novae comitiorum ad ferendas leges sunt sessiones auspicatae.

In **Iberia** Vega de Armijo qui administris praeest, inita, uti apparet, cum factionum principibus concordia, iterum legatos populi advocavit ad comitia, ut de publica quiete tum contra anarchistas tum contra Carlistas decernant.

In **Suetia** regis filius regnique haeres, patre morbo laborante, auguralem orationem ad legum latores ipse habuit, patrisque vires brevi convalituras sese sperare dixit.

In **Persia** condita nuperrime legum latorum comitia de publicis rebus disceptare et leges edere iam tandem coeperunt; in novum autem regem oratione digna suam fidem sunt protestata.

PER ORBEM.

Die XXX mens. Decembr. MDCCCCVI Montorii ad Veronam incendio, noctu exorto, aedificium ad byssina lina conficienda vastatur. Damna ad decies centena millia libellarum computantur.

— d. XXXI eadem lugentur Bruxellis in aedibus Coen-Donnay ad vestes aliaque ad cultum hominis spectantia.

Tarracota ad Washingtonium curruum series vapore acta in currus mercium plenos occurrit. Viatores inde plures morte aut vulneribus afficiuntur.

— d. IV mens. Ianuarii Vindobonae moritur Otho Benndorf, rector generalis Instituti Archaeologici Austrorum, veteris historiae scriptor late concelebratus. Natus erat Greiz in urbe Germanorum d. XVIII mens. Sept. MDCCCXXXVIII.

— d. VII Romae, Aloisius e Sabaudica gente, Aprutiorum Dux, de exploratis a se Ruwentzori alpibus publice disserit.

— d. VIII Teheran LIII aetatis annum agens cursum vitae absolvit Persiae Caesar Mouzaffer-Ed-Din, cui filius natu maximus Mohammed-Ali-Mirza, n. d. XXI mens. Iunii MDCCCLXXXII, succedit.

— d. IX Gmunden, Austriaco in oppido, fatis concedit Maria e Saxonum Altenburg stirpe, quondam Hannoverii regina, Georgii V vidua, a Borussicis an. MDCCCLXVI regno pulsi.

— d. XIV Vindobonae duodeseptuaginta annos natus vitales linquit auras Guilelmus Augustus Hartel, philologiae doctorum inter Austros facile princeps.

Kingston, Iamaicae insulae caput, ingenti terrae motu solo aequatur, immensa hominum caede.

— d. XV Muette in castello Comitum de Franqueville ad Lutetiam Parisiorum, tertius Gallorum episcoporum omnium conventus de rebus religiosis in discrimen adductis ad disceptandum congregatur.

— d. XIX Bistagno in oppido Pedemontanae regionis, senectute confectus placide quiescit Iosephus Saracco, civilis Italorum vir, iam Senatus praeses, et administrorum collegio praefectus.

VINCENTIUS LANFRANCHI.

Dum huius commentarii paginae sub praelo sunt, moestissimus nuncius litteris quae sequuntur Aug. Taurinorum datis nobis affertur:

Hesterna die, V Kalendas Februarias, omnibus flebilis diem obiit supremum Vincentius Lanfranchius Taurinensis, nostrarum litterarum decus, et in primis strenuus religionis adsertor. Erat octuagenario maior, et quamvis ad hoc aetatis pervenisset, hilaris semper et laetus in familiari consuetudine vel in gravibus vitae periculis tranquillam animi indolem ostendebat. Deoque defixus ut mortalem vitam immortali placide commutaret, securus exspectabat. Antiquae virtutis imaginem difficillimis hisce temporibus expressit et rerum humanarum levitatem despiciens pietate in Deum, caritate in suos enituit. In pueris erudiendis totus fuit usque ad extremum vitae suae tempus, et quum alii molestiam sanctissimo viro adferre putarent, ipse contra suavissimum pectori suo munus conquirebat. Vir sane immortalitate dignus, de quo fusius dicturum me esse confido, magnamque ex eo lectores et perpetuam voluptatem esse capturos. Haec raptim atque maximo moerore perculsus SUBALPINUS.

AENIGMATA

I.

Totum haud est totum; cervicem tolle, docebit.

II.

Emicuit lingua *Totum;* legumen, adempta
Fit planta, cum qua quemque vocare potes.

F. X. R.

Ex sociis, qui utriusque aenigmatis interpretationem ad Commentarii moderatorem miserint intra menses duos, unus, sortitus, gratis accipiet IOANNIS BAPTISTAE FRANCESIA comoediam latinis versibus scriptam, cui titulus:

SATURIO.

Aenigmata an. IX, n. XI proposita his respondent:

1) Hara, Ara; 2) Saturnus.

Ea rite soluta miserunt:

F. Arnori, *Mediolano*. — Petrus Tergestinus. — Rich. Müller, *Berolino*. — Alois. Cappelli, *Senis*. — I. Walter, *Neo-Eboraco*. — I. Ortiz, *Morelia*. — F. Guerra, *Aletio*. — Am. Robert, *Marieville in Canada*. — Rich. Brondel, *Brugis* — Ioan. Rappel, *Aureliano*.

Sortitus est praemium:

ALOISIUS CAPPELLI,

ad quem missum est opus, cui titulus:

FABULAE SELECTAE
IOANNIS LA FONTAINE
LATINE CONVERSAE
A FRANCISCO XAVERIO REUSS.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE — Ex officina *Pacis*, Phil. Cuggiani.